

**НОВО ЕНЦИКЛОПЕДИЧНО ИЗДАНИЕ – ПРИНОС
КЪМ КУЛТУРАТА НА ГРАД ВАРНА**

Масис Хаджолян

Резюме: Докладът има за предмет енциклопедията „Северно Черноморие” - 2014 г., съставител Ивайло Георгиев. Той дава широка информация и за Варна, подразделена на няколко категории. Изводът е, че тя е успешно и полезно творение с принос към културата на гр. Варна.

Ключови думи: енциклопедия, античен Одесос, население, личности.

Енциклопедията е относително кратка книжовна форма с литературно, историческо, изкуствоведско и научно съдържание. Тя е синтез на познания за миналото и настоящето, както и мост към бъдещето. Последната енциклопедия, съставена във Варна в два тома с общо 795 страници, е от 2014 година със заглавие „Северно Черноморие”. Тя е дело на писателя Ивайло Георгиев и, въпреки че обхваща по-широки географски полета, е напълно относима и към културното наследство на Варна. В тази насока, нейното съдържание може да се подраздели на няколко категории съобразно обекта на поднесената информация.

Важен дял на предоставените енциклопедични знания заема морската тематика. В тази група попадат широк кръг факти за морски учреждения, предприятия, институти и организации, за българското корабостроене, корабоплаване, кораборемонт, пристанищна дейност, за морски поверия и традиции, както и за исторически и съвременни личности, които имат принос в тяхното създаване и развитие.

Широка информация е представена относно античния Одесос, произхода на името и историята на Варна, имена на лица, свързани с нея. В частност, има сведения и за етническият облик на Одесос, занаятчийското производство през римската епоха, западно понтийски койнон и пр.

В енциклопедията са отбелязани данни за малцинствени общности - арменци, евреи, гагаузи, цигани, за техни молитвени домове (църкви, синагоги, джамии) и организации.

Трудът съдържа сведения за варненски културни институти и организации - варненско археологично дружество и неговото печатно издание „Известия”, Асоциация на възпитаниците на морското училище, Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”, вкл. с неговата катедра „Изкуства” и с института по морско право и логистика към него, „Известия” на Съюза на учените - Варна като негово съюзно научно списание, къща-музей „Георги Велчев”, парк-музей „Владислав Варненчик”, Институт по рибни ресурси и варненския аквариум, Медицински университет с учебната дисциплина „Морска медицина”, Девическа гимназия, Дворец на културата и спорта, Музей на Възраждането, Регионален исторически музей, Природонаучен музей, Етнографски музей, Музей по история на медицината, Градска художествена галерия, театрална зала „Съединение”. Предоставени са сведения за флотския духов оркестър и за българското музикално дружество „Гусла”, създадено през 1899 г., читалище „Възрождение” от 1870 г., първите музикални тържества от 23 юли до 7 август 1926 г.

Много, а по отделни въпроси – и обширно са изложени факти относно изкуствата в древния Одесос и Варна-храмове и саркофази, анонимен портулан (описателно ръководство на пристанищата от 14 век), джамиите преди Освобождението, каменен надпис от 211 година за административно-териториалното устройство на града и неговото управление, надгробни

паметници на Одесос от римската епоха, сбирка от икони от 14-19 в., тракийското влияние в Одесос, религиозният живот и храмовете в Одесос, респ. почитането на Дионис - бог на виното и веселието, Деметра - богиня на земеделието, Изида - богиня на плодородието и женското начало в природата, малоазийска богиня Хеката, манастири край Варна - Аладжа, св. Константин и Елена, манастир на първото българско царство, манастир в м. Караач теке - Варна, раннохристиянска църква и манастир в м. "Джанавара", раннохристиянска базилика в района на Дома на техниката във Варна, римските терми, християнската община в Одесос, музейното дело в гр. Варна с начало 1887 г., изградени паметници на Антон Новак, на падналите войни във сръбско-българската война 1885 г., на аспаруховия войн и бюст-паметник на хан Аспарух, на германските подводничари, на Никола Вапцаров, на Янош Хуняди, музейното дело във Варна, морската градина с алеята на възрожденците, Международният музикален фестивал „Варненско лято“, Международният филмов фестивал „Любовта е лудост“, „Побитите камъни“ като защитена местност, наколни или потънали селища край Варна, подводната археология като източник на култура. Посочени са организирани изложби на археологичния музей по света-през 1982 г. експозиция на най-старото злато в света е гостувала в Япония, а в следващи години - във Франция, Израел, Италия, Канада и др.

В кръга на отбелязаните множество личности (вече покойници) с техни биографични бележки са и такива, които са свързани пряко с културата на Варна. Без да

се стига до изчерпателност, могат да се посочат имената на архимандрит Филарет, архимандрит Инокентий Софийски, поетът Никола Вапцаров, митрополити Симеон, Йосиф и Кирил, художникът Георги Велчев, Ярослав Гочев, археолог д.ист.н. Димитър Илиев Димитров, Константин и Петър Дънов, Иван Иванов - археолог, арх. Янко Костанди, ст.н.с. II ст.Александър Кузев - историк и археолог, проф. Михаил Лазаров - историк и археолог, арх. Никола Лазаров, Ара Маргос-археолог, Никола Радев - писател, Цончо Родев - писател, Емил Евтимов Станчев - бивш началник на Висшето военноморско училище „Никола Вапцаров“, Иван Церов-просветен деец, Кирил Шиваров - скулптор, Херменгилд и Карел Шкорпил - археолози.

Авторът утвърждава добрата практика от предходния свой двутомен труд „Варненска кратка енциклопедия“ от 2009 и 2011 г. да посочва коректно източниците на отделните статии. Отбелязан е и колективът, включен в изпълнение на творческия проект с научен ръководител н.с. I степен Александър Минчев и консултанти. Трудът е онагледен със снимки на представени лица, както и с цветни снимки на отделни обекти - предмет на изданието. Между тях има особено значение снимката направена в гр. Варна на 7 юни 1977 г. на изтъкнатия американски писател Уилям Сароян, заедно с двама негови сънародници - варненци.

Новата енциклопедия е успешно и полезно творение с принос към културата на гр. Варна. Съставителят умело съчетава морската тематична насоченост на изданието с широк спектър на познания, които го представят като многолик източник на духовност за неговите читатели и ползватели.

За контакти:
ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
Масис Хаджолян, доктор по право,
доцент на ВСУ, e-mail: masisbg@yahoo.com